

Archiefmateriaal online en open beschikbaar

Het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid houdt zich onder meer bezig met het online beschikbaar stellen en het 'open' online aanbieden van archiefmateriaal zoals radio, televisie, foto en film. Het archief van Beeld en Geluid gaat ver terug in de tijd, bevat een schat aan historische informatie en is enorm in omvang. Deze eigenschappen samen creëren een kansrijke situatie om veel materiaal online aan te bieden.

Materiaal 'open' online aanbieden houdt in dat het materiaal niet alleen als stream beschikbaar is, maar ook downloadbaar is om grootschalig hergebruik op een laagdrempelige manier mogelijk te maken. Dat doet Beeld en Geluid bijvoorbeeld door films op [Open Beelden](#) te zetten en daarna te 'doneren' aan [Wikimedia Commons](#), waarna koppeling aan een artikel op Wikipedia mogelijk wordt. Door het gebruik van Wikipedia stijgt het bereik en de zichtbaarheid van de collectie en het instituut enorm.

Stroomschema online publicatie

Maar hoe weten we of materiaal online en open kan worden aangeboden? Hoe zit het met de rechten? Om daar duidelijkheid over te krijgen, heeft Beeld en Geluid een stroomschema opgesteld dat als basis dient voor elk rechtenonderzoek dat gedaan wordt binnen onze collectie.

Het stroomschema maakt bewust van het auteursrecht en de verschillende lagen daarbinnen. Daarnaast is het een instrument dat structuur biedt in het stellen van de juiste vragen en helpt bij het nemen van de juiste beslissingen. Soms is er na het doorlopen van het stroomschema een risicoanalyse nodig. Aan de hand van deze risicoanalyse wordt de beslissing genomen om bepaald materiaal wel of niet online te zetten, als stream op onze website of ook open online als download.

De uitkomsten van het rechtenonderzoek borgen we in ons MAM-systeem (MAM: Media Asset Management), zodat iedereen bij Beeld en Geluid de uitkomsten van het rechtenonderzoek en de onderbouwing daarvan op elk gewenst moment kan achterhalen.

Het stroomschema in stappen

Hieronder volgt een globale beschrijving van de te nemen stappen binnen het stroomschema. Het stroomschema is opgesteld op basis van het bij Beeld en Geluid geldende beleid.

Ontleed het werk in componenten

Stap A

Allereerst wordt bekeken uit welke componenten het te beoordelen werk bestaat. Bij een audiovisueel werk geldt dat dit vaak meerdere componenten bevat, zoals bewegend beeld, muziek en script. Elke component moet apart beoordeeld worden.

B Beoordeel voor elk component met wat voor maker we te maken hebben:

1 — zelfstandig persoon

2 — organisatie

3 — onbekend

C Leg nu vast bij wie de rechten liggen

sterfdatum > 70 jaar
= auteursrecht vervallen

publicatiedatum > 70 jaar
= auteursrecht vervallen

niet te achterhalen? niet online.
evt. diligent search

Stap B + C

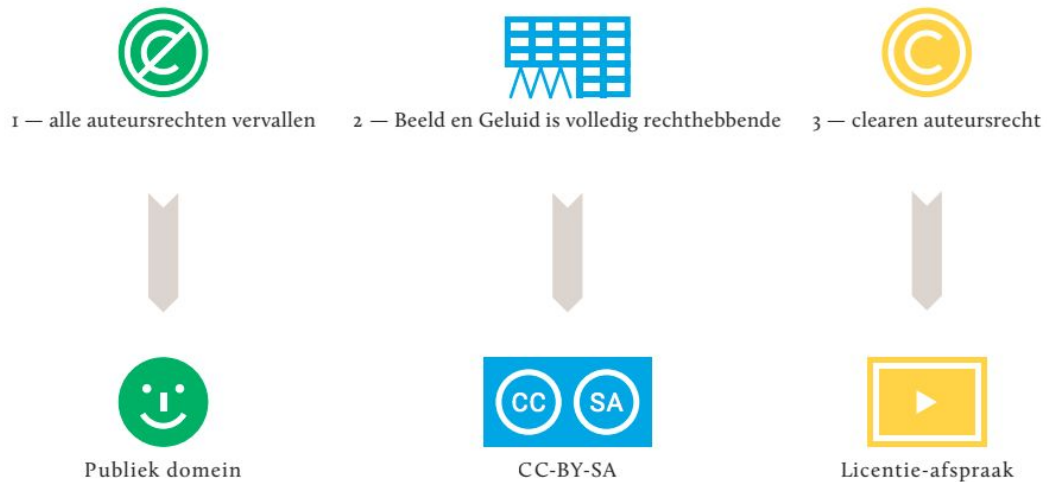
Om de auteursrechtelijke beschermingsduur te kunnen bepalen is het van belang te achterhalen wat voor soort maker het desbetreffende component heeft vervaardigd. Aan de hand daarvan kun je op voorhand bepalen hoe kansrijk het onderzoek voor online publicatie is.

Als de maker een zelfstandig persoon is, vervalt het auteursrecht 70 jaar na de dood van de maker, op 1 januari van het opvolgende jaar.

Als de maker een organisatie is en er geen individuele maker op het werk staat vermeld, vervalt het auteursrecht 70 jaar na eerste openbaarmaking van het werk.

Als de maker onbekend is, kan een werk als verweesd werk worden geregistreerd na uitgebreid onderzoek ('diligent search'), waarna je een werk onder voorwaarden mag publiceren (zie: <http://diligentsearch.eu/>).

D Beoordeel de rechtensituatie

Stap D

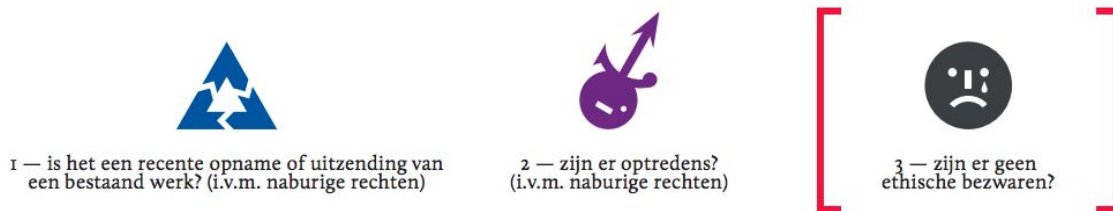
Wanneer alle auteursrechten vervallen blijken te zijn, is een werk in het publieke domein. Alvorens het materiaal online te zetten, doorloopt Beeld en Geluid eerst nog de stappen zoals vermeld onder Stap F.

Een andere situatie is dat Beeld en Geluid volledig rechthebbende is van het materiaal. In dat geval publiceert Beeld en Geluid het materiaal open online onder een creative commons licentie (op dit moment de [cc-by-sa](#) variant).

E Markeer de uitkomst van het type licentie

F Check vóór publicatie nog drie dingen:

Stap E + F

De uitkomst van alle stappen in het onderzoek worden ingevuld op een rechtenformulier: dit is de basis van het onderliggende onderzoek.

Voor publicatie worden eerst nog drie dingen gecheckt:

1- Bevat het werk een recente opname of uitzending van een bestaand werk?

Zo ja, dan kan sprake zijn van een naburig recht van de fonogrammenproducent, de omroeporganisatie of de filmproducent.

2- Komen er optredens ('vertolkingen') in het werk voor?

Zo ja, dan kan sprake zijn van een naburig recht voor de uitvoerenden.

3- Tenslotte volgt een check op 'ethische bezwaren'. Beeld en Geluid beoordeelt mogelijke portretrechten, of het privacyrecht in het geding is en maakt de afweging of beelden überhaupt geschikt zijn voor online publicatie.

Noteer alle uitkomsten en publiceer ja/nee volgens de rechtensituatie die je hebt vastgesteld

Stap G

Het borgen van alle uitkomsten in het MAM-systeem is een belangrijk onderdeel van werken met het stroomschema. Hierdoor kan men in retrospectief de gemaakte overwegingen en resultaten raadplegen en nagaan. Dit wordt ook gedaan indien een onderzoek strandt of de uitkomst is dat het materiaal niet online gepubliceerd kan worden, zodat het onderzoek eventueel door het verstrijken van de tijd of door nieuwe kennis of inzichten later verder opgepakt kan worden.

Bovenstaande geeft inzicht in hoe Beeld en Geluid omgaat met auteursrechten en het streven zoveel mogelijk materiaal open online te publiceren. Daaraan gaat achter de schermen heel wat vooraf. Het stroomschema is een belangrijk en veelgebruikt middel van Beeld en Geluid bij de beoordeling of archiefmateriaal (open) online beschikbaar kan worden gesteld, met als doel grootschalig hergebruik op een laagdrempelige manier mogelijk te maken.